

## De beker van Gerard van Loon

*De Gedenkbeker, door Gerard van Loon, in 1752, aan de Leuvense Hoogeschool geschonken. Zo luidde de titel van een artikel door Edward van Even uit 1898<sup>1</sup>. Het artikel begint als volgt: Ten jare 1702 ontving Gerard van Loon, de beroemde hollandsche penningkundige en geschiedschrijver, in de Leuvense Hoogeschool, den titel van meester in de letteren en wetenschappen. In 1752 herdacht de geleerde de 50ste verjaring zijner bevordering, met aan de Alma Mater zijne uitgegevene werken, en, naar het gebruik des tijds, eene prachtige drinkschaal in verguld zilver te schenken. De Hoogeschool achtte zich met dit geschenk van haren oud leerling zeer vereerd en deed de boeken en den beker ten toon zetten in het destijds nieuw gebouwde lokaal harer bibliotheek. De kelk kreeg eene historische bestemming: hij werd de primusbeker van de faculteit der letteren en wetenschappen. Elk jaar, bij de plechtige uitroeping van den primus dronk de overwinnaar uit de schaal. Deze primusbeker bevindt zich sinds kort in het Rijksmuseum (afb. 1). Het gebeurt maar zelden dat aan één voorwerp zoveel herinneringen zijn verbonden, als aan deze beker. Niet alleen behoorde de bokaal eens aan een vermaard historicus, maar de lotgevallen van het voorwerp zelf zijn nauw verbonden met de geschiedenis van een befaamde hogeschool. Daarbij komt nog het vrij zeldzame feit, dat van een dergelijk kunstvoorwerp de gehele geschiedenis, van*

zijn ontstaan af tot heden toe, volledig bekend is.

### GERARD VAN LOON

Gerard van Loon stamde uit een Rooms-Katholiek Brabants adellijk geslacht. Hij zag het levenslicht te Delft in 1683, als zoon van de jurist Mr. Anthonis van Loon. Na in 1702 te Leuven in de wijsbegeerte gepromoveerd te zijn, vestigde hij zich voorgoed in Leiden, waar hij in 1705 meester in de rechten werd. In 1711 publiceerde hij zijn eerste boek, het treurspel *Plautianus*, volgens deskundigen een middelmatig werk. Meer bekendheid verwierf hij door zijn historische werken, zeker in zijn eigen dagen. Maar grote roem behaalde hij met zijn voortreffelijke publikaties op het gebied van munten en penningen.

Zijn hoofdwerk is: *Beschrijving der Nederlandsche Historipenningen*, dat in vier delen verscheen tussen 1723 en 1731. Ook de buitenlandse belangstelling voor dit werk was zo groot, dat al in 1732 een vijfdelige Franse editie verscheen. Nog tot op de dag van vandaag zijn deze boeken zo bekend, dat in catalogi van tentoonstellingen of veilingen van penningen de termen: Van Loon nr. zoveel, of zelfs v.L. nr. zoveel, worden gebezigd. Iedere insider weet dan wat daarmee wordt bedoeld. Gerard van Loon overleed te Leiden in 1758 (afb. 2).

Afb. 1. Beker van Gerard van Loon. Verguld zilver, in 1723 vervaardigd door Cornelis van Dijck, zilver-smid te Delft. Rijksmuseum, Amsterdam (bruikleen van het Bisschoppelijk Museum te 's-Hertogenbosch).



Afb. 2. Portret van Gerard van Loon. Prent van Jacobus Houbraken naar het schilderij van Frans van Mieris Jr., 1723. Rijksprentenkabinet, Amsterdam.



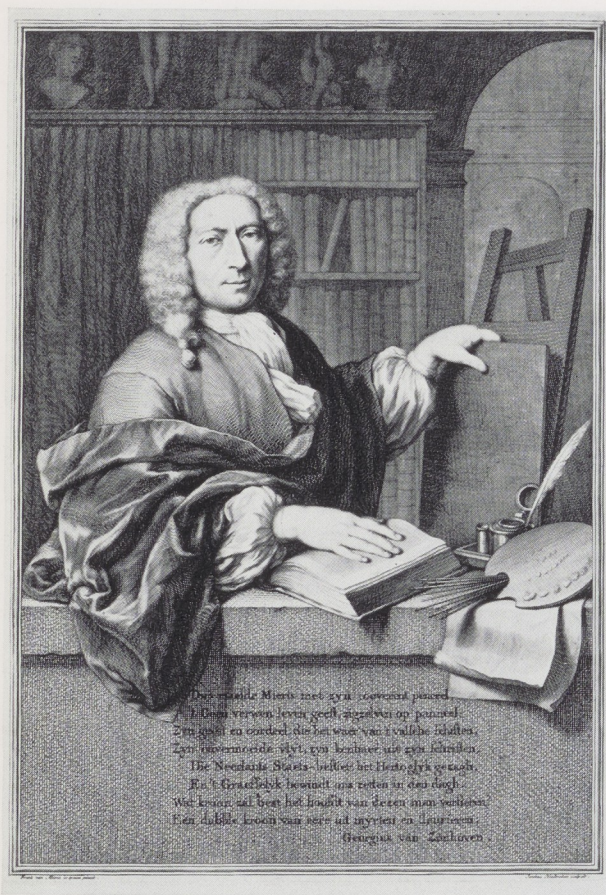
#### DE GESCHIEDENIS VAN DE BEKER

In 1753 schreef Gerard van Loon een brief aan zijn jongere collega Frans van Mieris (afb. 3): *In gevolge myner gedaane beloften heb ik de vryheid genoomen van te zenden, onder directie van den boekverkooper le Plat, aan de bibliotheek der Universiteyt te Leoven ter gedachtenisse dat ik nu vyftig jaaren geleden myne studie in de philosophie aldaar voltrokken heb, myne groote uytgegeven werken, mitsgaders den zilveren vergulden drinkbeker ter fine, zoo als derzelve ter handbesteller zelf nogmaalen zal zeggen, en ik te voore de eer gehad heb van te Leoven zynde, mondeling te verklaaren. De boekenkas, overeenkomstig met hetzelfde*

*werk, is er nog niet bygevoegt, maar deselve zal naderhand ook naar Loven gezonden worden<sup>2</sup>.*

De boekhandelaar Johannes Le Plat schijnt niet veel haast te hebben gehad om de beker en boeken op hun bestemde plaats te brengen. Een brief van Gerard van Loon aan *Mijnheer den H<sup>r</sup> Johan Le Plat, in de drie Brabanders, op het Spuy, in 's Gravenhage*, begint als volgt: *Mijnheer en Waarde Vriend, De zender der boeken hadt immers verzocht dat dezelve zonder geruchtmaking te Loven zouden bezorgd worden, en is des verwonderd dat dezelve te Mechelen dagelijks te zien zijn. De brief is ondertekend: Hiermede, na Uw E. gegroet te hebben, blijve Mijnheer en Waarde Vriend, Uwe D. W. Dienaar, Gerard van Loon. Leyden, den 30 November 1753.* Maar boeken en beker zijn te Loven bezorgd. Hoezeer de Hogeschool dit geschenk op prijs stelde, blijkt uit een passage in een Leuvense kroniek van 1773<sup>3</sup>: *Den 26 Augusti 1773, zyne excellentie den Prins van Starnberg, volmachtigen Minister dezer Nederlanden, Mijnheer den Graeve de Neny, Chef ende President van den Privèen Raede, Mijnheer den Graeve de Neny, broeder van hier voornoemden, residerende tot Weenen, en Mijnheer de Crumpipen, Cancelier van Brabant, zijn op heden, van Brussel, alhier in onze stad aengekomen, en zijn gaen zien de Halle en de Bibliotheke. Zy hebben van wegens haer keyserlijke Majesteit Maria-Theresia aen de Universiteyt vereerd eene Goude Medaille de welke hare voorzegde Majesteit heeft doen slaegen ter gedachtenis van Mijnheer van Swieten, gebortig van Leyden, in Holland, den welcken alhier zijne studien gedaen hadde, en daer naer haeren lijf-medicus tot Weenen geweest is, den welke door zijne geleerde werken in de medicijnen zijnen naem ontstervelijk gemaekt heeft. Deze goude medaillie hebben de heeren der Universiteyt op de Bibliotheke, op de Halle, gehangen, in het Buffet alwaer achter glas opgesloten zijn de werken van den Heere Gerard van Loon, dewelke hij hier in persoon aan de Universiteyt vereert heeft: zoo dat deze Medaillie van alle degenen die op de*

Afb. 3. Portret van Frans van Mieris Jr. Prent van Jacobus Houbraken naar een zelfportret. Rijksprentenkabinet, Amsterdam.



Bibliotheke komen, kan gezien worden. Terecht merkt Van Even op: Gerard van Swieten was Noord-Nederlander. De hoogeschool, met den ontvangene gedenkpenning ten toon te leggen in de kast welke de prachtige boekwerken van een anderen Noord-Nederlander bevatte, betuigde dat zij er fier op ging deze twee schrandere Hollanders tot de Wetenschap gevormd te hebben. Hoewel het nergens met zoveel woorden wordt vermeld mag men aannemen dat behalve de gouden penning van Maria Theresia en de Werken van den Heere Gerard van Loon, ook diens vergulde beker in het Buffet was opgesteld. Met dit buffet zal wel de boekenkast van Van Loon bedoeld zijn.

Niet lang heeft het merkwaardige buffet, met de relikven van twee schrandere Hollanders, in de bibliotheek gestaan. Voor de Leuvense Universiteit braken zwarte dagen aan toen de Franse troepen in 1792 de stad bezetten. *De in goud geslagen gedenkpenning, door Maria-Theresia aan de hoogeschool vereerd, werd tijdens den eersten inval der Franschen in ons vaderland, in 1792, door een Franschen bevelhebber uit de Leuvense bibliotheek weggenomen, en nimmer teruggebracht*<sup>4</sup>.

*De boeken door van Loon aan de Hoogeschool geschonken verdwenen tijdens de opheffing van dit Sticht, in 1797; doch de beker bleef bewaard en kwam tot ons*<sup>5</sup>.

Ook over de geschiedenis van de beker sinds de opheffing van de Leuvense Universiteit en hoe de beker tot ons kwam, zijn we volledig ingelicht.

Opnieuw citeren wij Van Even: *Door de Curatoren der school werd hij afgestaan aan den hoogleraar Jan-Frans Van de Velde, ter vergoeding van uitgaven door hem gedaan voor de faculteit der Godgeleerdheid en, welke men in die dagen niet kon teruggeven. Deze geleerde, die niets liet verloren gaan betreffende de geschiedenis der Alma Mater, bewaarde den beker met de meeste zorg, en belastte zijn zuster hem, na zijn afsterven, te behandigen aan zijnen vriend Antoon van Gils, uit Tilborch, die op het oogenblik van de afschaffing der Hoogeschool, voorzitter was van het Maldericollege, kanunnik van Sint Peeter, gewoon hoogleeraar van Godsgeleerdheid en van Grieksche taal. Aan dezen geleerde was het voorrecht te beurt gevallen uit den beker te mogen drinken toen hij, in 1779, tot primus der Hoogeschool uitgeroepen was geworden. Van Gils werd voorzitter van het nieuw opgerichte Seminarie van 's-Hertogenbosch, 't Welk den 27 Juni 1798, te Herlaar, geopend werd. Hij vermaakte de schaal aan gezegd Seminarie, alwaar hij thans nog berust*<sup>6</sup>.

De eerstvolgende vermelding van de beker van Gerard van Loon vinden we in de Monumentenlijst van 1931<sup>7</sup>. Onder de gemeente Haren wordt vermeld: *Het Groot-Seminarie van het bisdom 's Hertogenbosch bezit: Gedreven zilveren beker*

(XVIII a), waarop aan de eene zijde (gesoldeerd) het gedreven wapen- Van Loon en aan de andere zijde dat van Delft, in het deksel een Gouden penning van Maria Theresia en, in drijfwerk, een boek met afbeeldingen van penningen en een arend, zinspelingen op den penningkundige mr. Gerard van Loon, die in 1753 den beker aan de Hoogeschool van Leuven schonk.

Twee jaar later, in 1933, werd de beker van Gerard van Loon door het Groot-Seminarie te Haren in bruikleen gegeven aan het Bisschoppelijk Museum te 's Hertogenbosch. Een bericht hierover verscheen in de *Sint-Jansklokken: terwijl door het Groot-Seminarie nog in bruikleen werd afgestaan: een gedreven zilveren beker*. Hierna volgt een beschrijving, grotendeels gebaseerd op de beschrijving in de Monumentenlijst, opnieuw met de vermelding van: *in het deksel een gouden penning van Maria Theresia*<sup>8</sup>. In 1974 was het bestuur van het Bisschoppelijk Museum te 's Hertogenbosch zo welwillend de beker van Gerard van Loon in bruikleen af te staan aan het Rijksmuseum, daarbij rekening houdende met het feit dat deze beker in de context van de verzamelingen van deze instelling het best tot zijn recht zou komen.

In 1752 kreeg Gerard van Loon het én ijdele, én lumineuse idee om zijn beker aan zijn Alma Mater in Leuven te schenken. Nu de latere wederwaardigheden van deze bokaal bekend zijn, rest ons nog de vraag: Hoe en wanneer kwam Gerard van Loon in het bezit van zijn *zilveren vergulden drinkbeker*. Een brief aan het Gemeente-archief te Delft bracht snel de oplossing<sup>9</sup>. In de resoluties van de burgemeesteren der stad Delft komt op 30 november 1723 het volgende besluit voor:

*De heer Gerrid van Loon aan de heeren burgem. hebbende opgedragen syn werk van de nederlandsche gedenkpenningen, en een exemplaar daarvan aan yder heer burgem. en de pensionaris vereerd: hebben de heeren burgem. den opdracht en present haar wel laten gevallen, en daar na geconsidereerd hebbende de valeur daarvan, is goedgevonden aan de heer van Loon te doen een contra-present van omtrent gelyke waarde: soo als in*

*soodanige gelegentheden voorheen altijd is gedaan geweest. En alsoo de heren Burgem. van ter zyde geïnformeerd wierden, dat een stuk silverwerk, tot een gedagtenisse, aangenaemer soude zyn als wel een somme gelds, hebben haar agtb. doen maaken een Bocaal van silver verguld, daar het wapen van de Stad en van d'Heer van Loon op souden gewerkt worden. Gedaan by alle de heeren desen 30 novemb. 1723*<sup>10</sup>. In de marge van deze resolutie staat nog geannoteerd: *Van Loon present van syn boek en contra present*. Gezien de datum van de resolutie, namelijk 30 november 1723, is een andere kanttekening in de marge hoogst interessant wat betreft de snelheid waarmee de zilversmid zijn opdracht uitvoerde: *desen Bocaal gepresenteerd en overgegeven ult<sup>o</sup>. Decemb. 1723*. De zilversmid kreeg de opdracht van de stad en reeds binnen één maand werd de bokaal afgeleverd en aan de illustere stadgenoot gepresenteerd.

Ook op de vraag wie deze zilversmid was, die zo snel zijn opdracht uitvoerde, geven de archieven van Delft antwoord. In de stadsrekeningen komt de volgende post voor<sup>11</sup>: *Den 6e Dito (= 6 jan. 1724), aan Cornelis van Dijck, over leverantie van een silver vergulde Bookaal 550: -*.

Hoe kostbaar de bokaal was, moge blijken uit een daaraan onmiddellijk voorafgaande post in de stadsrekeningen: *Aan de Dienaars van de Justitie, over een half jaar Tractement, verschenen den laatsten deser 100: -*.

Samenvattend: Gerard van Loon schonk in 1723 een boek aan zijn geboortestad Delft, die hem op grond daarvan vereerde met een kostbare bokaal, uitgevoerd door zijn stadsgenoot Cornelis van Dijck. In 1752 schonk Gerard van Loon deze beker aan zijn Alma Mater te Leuven. Sinds 1974 bevindt de beker zich in het Rijksmuseum.

#### DE BEKER

De beker is van zilver, en van binnen en van buiten geheel verguld. De hoogte bedraagt 32,1 cm, de grootste diameter 11,5 cm. De onderdelen zijn afzonderlijk gegoten en daarna geciseleerd. De voet, de baluster-vormige stam, de onderzijde van de cuppa en het deksel zijn met Lodewijk XIV-

Afb. 4. Keerzijde van afb. 1.



Afb. 5. Detail van afb. 1.

ornamenten versierd, o.a. schelpen en gestileerde bladmotieven.

Op de gladde wand zijn twee gegoten wapens geappliqueerd. Op de ene zijde is dat het wapen van Delft (afb. 4), op de andere kant het wapen-Van Loon (afb. 5). Op de voet komen hoorns van overvloed



voor. Het rijkst versierd en het mooist geciseleerd is het deksel. Op een geruwde ondergrond zijn daarop in reliëf wingerdranken met druiventrossen aangebracht, met zinspelingen op het gebruik van de beker: een wijnfles en een wijnglas (afb. 6). Verder zien we op het deksel een door vogels omgeven, opengeslagen boek (afb. 7). Op de beide bladzijden die zichtbaar zijn, zijn afbeeldingen van penningen te zien en tevens, in minuscule kleine letters gestoken, de opschriften: NEDERLAN en HISTORIE. Hierdoor weten wij precies om welk werk het ging, dat Gerard van Loon in 1723 aan zijn vaderstad schonk, namelijk het eerste deel van zijn: *Beschrijving der Nederlandsche Histori-penningen*, dat in 1723 in 's-Gravenhage

Afb. 6-8. Details van afb. 1.



verscheen. De drie volgende delen zouden verschijnen in 1726, 1728 en 1731.

Tenslotte zien we op het deksel nog, binnen een lauwerkrans, een portret van een vrouw, in profiel naar links gewend. Op dit portret komen wij later terug (afb. 8).

Op de voet van de beker zijn de zilvermerken afgeslagen. Het zijn: de Hollandse Leeuw, het wapen van Delft, de jaarletter T, die gold voor de periode 1 dec. 1723 tot 1 dec. 1724, en een meesterteken met een boom, dat blijkens de bewaarde gildeplaten van Delft inderdaad het meesterteken was van de Delftse zilversmid Cornelis van Dijck, die op 6 jan. 1724 voor het leveren van de beker werd betaald (afb. 9).

Cornelis van Dijck was blijkbaar een specialist in het maken van dergelijke, rijk versierde bokalen. Sterk verwant met de beker van Gerard van Loon is de bokaal, die hij in 1711 vervaardigde voor de kapiteins van het Leidse Schuttersgilde, nu in het Rijksmuseum<sup>12</sup> (afb. 10). Ook de bokaal uit 1716, toebehorende aan het Hoogheemraadschap Delfland, in het Gemeenlandshuis te Delft, vertoont grote overeenkomst<sup>13</sup>.

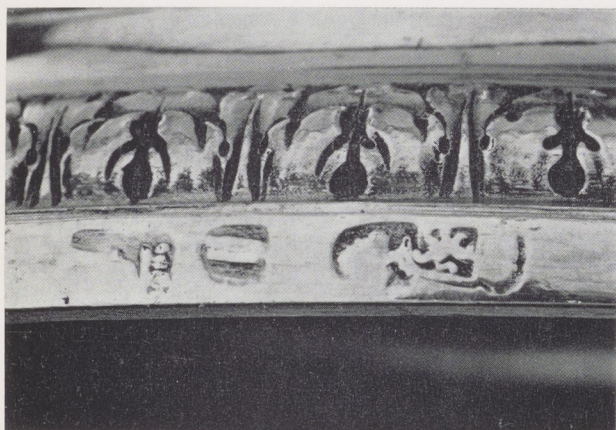
#### EEN RAADSELACHTIG PORTRET

In alle beschrijvingen van de beker van Gerard van Loon wordt vermeld dat het deksel is versierd met het borstbeeld van Maria-Theresia. Het ligt voor de hand dat men dit aannam. Keizerin Maria-Theresia van Oostenrijk (1717-1780), was tevens vorstin van de Oostenrijkse Nederlanden en Beschermvrouwe van de Universiteit van Leuven. Hiervoor werd reeds vermeld dat zij in 1773 een gouden gedenkpenning op Gerard van Swieten aan de Universiteit verleende, die in het Van Loon-buffet werd gelegd.

Nog afgezien van het feit dat het portret geen gelijkenis vertoont met Maria-Theresia, is het op zich al onmogelijk dat Cornelis van Dijck in 1723 haar portret aanbracht op de beker van Gerard van Loon. Maria-Theresia was toen immers pas zes jaar oud!

Theoretisch zou het mogelijk zijn, dat Gerard van Loon, toen hij zijn beker in 1752 aan Leuven schonk, een ander portret (het

Afb. 9. Merken van de beker van afb. 1.



zijne?) liet verwijderen en er een portret van Maria-Theresia voor in de plaats liet aanbrengen. In 1752 was Maria-Theresia al Beschermvrouwe van zijn Alma Mater. Maar een penning met dit portret van Maria-Theresia heeft de grote numismaat nooit gekend.

Het enige wat duidelijk is, is dat het portret niet één geheel vormt met het deksel, maar er apart is ingezet. Aan de binnenzijde van het deksel is dat duidelijk zichtbaar.

Om achter de oplossing te komen werd een beroep gedaan op de deskundige collega's van het Koninklijk Kabinet van Munten, Penningen en Gesneden Stenen in Den Haag. Op de vraag kwam een prompt en zeer duidelijk antwoord: *Het portret dat in het deksel van de bokaal gezet is, is dat van Koningin Anne van Engeland. Het komt precies zo voor op de officiële penning die door John Croker in 1704 gemaakt is ter herdenking van de slag bij Blenheim. In de armafsnede van de penning staat de signatuur van de medailleur, I.C., en aan weerszijden van de buste staan de naam en titels van de Koningin. Er bestaat een in kleine details verschillende variant met de signatuur Croker. Het is mogelijk dat er rondom een gedeelte van de penning afgeknipt is, maar het portret kan ook van de penning afgegoten zijn<sup>14</sup>.*

Het raadsel lijkt door deze conclusie verder dan ooit van een oplossing verwijderd. Immers: wat had Van Loon te maken met

Queen Anne of met de Slag bij Blenheim? Het is ondenkbaar dat de katholieke Gerard van Loon een portret van de protestantse Engelse Koningin zou uitkiezen voor zijn beker, die hij dan nog zou schenken aan Leuven, waar de vorstin ook geen gevierde persoonlijkheid zal zijn geweest.

De enige, enigszins plausible verklaring voor dit raadsel is dat we met een vergissing te maken hebben. De beker is één van de zeer weinige voorwerpen, die van de oude, in 1797 opgeheven Hogeschool van Leuven bewaard zijn gebleven. In 1834, hetzelfde jaar waarin de vroegere bezitter Antonius van Gils overleed en waarin hij de beker aan het Groot-Seminarie van Haren heeft gelegateerd, werd een nieuwe, de Vrije Katholieke Universiteit te Leuven opgericht. Men probeerde de nieuwe Universiteit voor te stellen als de rechtstreekse opvolgster van de oude, waarbij men vooral de tijd kort voor de opheffing van de oude Universiteit ophemelde als een tijd waarin de Hogeschool een centrum was van katholieke cultuur, met Maria-Theresia als een bijna als heilige vereerde Schutzpatrones. (In werkelijkheid had Maria-Theresia zich weinig aan de Universiteit in het verre Leuven gelegen laten liggen). Het is zeer wel mogelijk dat men in die tijd in Haren de beker vooral heeft gezien als een 'reliëf' van de aloude Katholieke Universiteit van Leuven, en dat men daarom het portret van Gerard van Loon verving door dat van de vereerde Schutzpatrones Maria-Theresia. In elk geval heeft men te Haren het portret altijd als zodanig opgevat. Misschien heeft men toen per ongeluk een verkeerd portret gekozen. Als dit zo is, en een andere oplossing zie ik niet, dan is het wel een vreemde en ironische speling van het lot, dat juist op de beker van een groot numismaat de verkeerde penning is gekozen, en dan nog wel van een protestantse vorstin! Het doet echter niets af aan de woorden die Edward van Even aan de beker van Gerard van Loon wijdde: *Geheel de kelk is een verdienstelijk voortbrengsel van de drijfkunst uit die dagen. Hij is overigens een blijvend bewijs der liefde die de deugdzame en geleerde van Loon tot in zijn klimmende jaren zijne lettermoeder*



Afb. 10. Beker van het Leidse Schuttersgilde. Zilver,  
in 1711 vervaardigd door Cornelis van Dijck, te Delft.  
Rijksmuseum, Amsterdam.



bleef toedragen, en heeft derhalve evenveel waarde als gedenkstuk en als kunstgewrocht.

#### Noten

<sup>1</sup> *Dietsche Warande. Tijdschrift voor Schoone-Kunst, Letteren, Zedegeschiedenis* enz., 11 (1898), blz. 49–51 (met afb.).

<sup>2</sup> J. D. van der Aa, *Biographisch Woordenboek der Nederlanden*, Haarlem 1858–1879. Frans van Mieris (1689–1763) was de zoon van Willem van Mieris (1662–1747) en kleinzoon van Frans van Mieris (1635–1681), de bekende Leidse schilders. Zelf beoefende hij eveneens de schilderkunst, maar hij kreeg meer bekendheid als historicus en numismaat. Evenals Van Loon publiceerde hij een aantal belangrijke boeken op het gebied van de Nederlandse Geschiedenis en over Nederlandse munten en zegels. Hij voerde een levendige briefwisseling met Gerard van Loon. In een brief d.d. 2 dec. 1731 schrijft Van Mieris aan Van Loon *dat het hem altijd veel vermaak zal geven hem van dienst te mogen zijn, te meer wijl ik als een klein leerlingetje van een groot meester zulks dubbel verschuldigd ben* (zie: *Dietsche Warande*, 1890, blz. 427).

<sup>3</sup> Michiel-Frans Pelckmans, *Lovensche Kronijk*, 1773. Geciteerd uit: *Dietsche Warande*, 1890, blz. 419 e.v.

<sup>4</sup> *Dietsche Warande*, 1890, blz. 421.

<sup>5</sup> *Dietsche Warande*, 1898, blz. 50.

<sup>6</sup> Over Antonius van Gils, zie: G. P. Wilmer, *Lijkrede op de plechtige uitvaart van den uitmuntenden, eerwaardigen en hooggeleerden heer Anthonius van Gils*, 's-Bosch 1834, en: H. J. Allard, *Antonius van Gils*, 's-Bosch 1875.

<sup>7</sup> *Voorloopige lijst der Nederlandsche Monumenten van Geschiedenis en Kunst*, x, *De provincie Noordbrabant*, 's-Gravenhage 1931, blz. 151.

<sup>8</sup> *Sint-Jansklokken, Godsdienstig weekblad van het Bisdom Den Bosch*, 30 sept. 1933, blz. 476.

<sup>9</sup> Veel dank ben ik verschuldigd aan de Gemeente-archivaris van Delft, C. D. Goudappel, die zo attent reageerde op mijn vraag daarover.

<sup>10</sup> Resolutie, Ie afd., inv. nr. 16–5, fol. nr. 242 vo.

<sup>11</sup> Thesauriersrekeningen, Ie afd., 678, jaar 1723, fol. 131 vo.

<sup>12</sup> Inv. nr. R.B.K. 1962–42.

<sup>13</sup> J. W. Frederiks, *Dutch Silver*, Vol. IV, Den Haag 1961, nr. 278, pl. 272.

<sup>14</sup> Deze mededeling dank ik aan de Conservator Mej. Drs. G. van der Meer, die mij tevens meedeelde, dat de penning beschreven en geïllustreerd is in: E. Hawkins, *Medallic Illustrations of the History of Great Britain and Ireland*, Londen 1885–1911, II, p. 256, nr. 49.